

מפגש מס' 5

דף למנחה

ספר ויקרא ו-י'
תורת הקרבנות וחנכות המשכן

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

בשבוע האחרון למדנו את הפרקים הראשונים של ספר ויקרא שמתארים את עבודת הקרבנות.

פרקים ו-ז' - תורת הקורבנות מנקודת המבט של הכהנים.

פרק ח' - שבעת ימי המילואים וחניכת אהרן ובניו והמשכן.

פרק ט' - היום השמיני למילואים ותחילת העבודה במשכן.

פרק י' - חטא נדב ואביהוא.

היחס בין פרקים א-ה העוסקים גם הם בקורבנות, ובין פרקים ו-ז, נידון בהרחבה אצל המפרשים הקלאסיים ובני ימינו. רבים ציינו כי ההבדל הבולט המרכזי הוא שפרקים א-ה מתמקדים בעיקר באדם הישראלי המביא את הקרבן ואילו בפרקים ו-ז ההתמקדות של התורה היא בעבודת הכהנים.

להרחבה בעניין זה ניתן לעיין במאמרו של [פרופ' יונתן גרוסמן](#).

לימוד מעמיק

שבעת ימי המילואים והיום השמיני (פרקים ח-ט)

ברצוננו לדון באפיים של שבעת ימי המילואים לעומת אופיו של היום השמיני. כפי שנראה, אפיים של ימים אלה קשור לתפקיד הכפול של המשכן.

חלק א': ימי המילואים, היום השמיני ותפקידי המשכן

שבעת ימי המילואים מתוארים בקפידה רבה בפרק ח'. הפרק מתאר בהרחבה תהליך של הקדשה וחניכה, הן של אהרן ובניו והן של המשכן. הביטוי 'מילואים', המופיע בפסוק לג, משמעו חניכה והקדשה (הפוך ממשמעותו בעברית המודרנית שם משמעו הוא השלמה).

כל הפעולות המתוארות כאן נעשות על ידי משה וסדר הפעולות העיקריות הוא כדלהלן:

1. רחיצת אהרן ובניו במים (ו).
2. הלבשת אהרן בבגדיו (ז-ט).
3. משיחת המשכן וכליו, המזבח (החיצון) וכליו (י-יא).
4. משיחת אהרן (יב).
5. הלבשת בני אהרן (יג).
6. בשלב זה עובר משה להקריב את הקורבנות לפי הסדר הבא: קרבן החטאת שבאמצעותו מטהרים את המזבח ומקדשים אותו על מנת שאפשר יהיה לכפר עליו (יד-יז). החטאת, אם כן, הוא חלק מחנכות המזבח.

7. הקרבת שני אילים, העולה והשלמים, והזאות הדם על אהרן ובניו (יח-כה). קרבן זה הוא חלק **מחנוכת אהרן ובניו**.
8. הקרבת סל המצות והנפתם על ידי אהרן ובניו (כו-כח). גם פעולה זו נראית כחלק **מחנוכת אהרן ובניו**.
9. הזאה משמן המשחה ומהדם שעל המזבח על אהרן ובניו על מנת לקדשם ולקדש את בגדיהם (ל).
10. אכילת השלמים בפתח אוהל מועד (לא-לב).
11. בפסוקים האחרונים של פרק ח (לג-לו) מצווה משה את אהרן ובניו לא לצאת במשך שבעת ימים מפתח אוהל מועד ולחזור על כל הפעולות שנמסרו כאן בכל יום ויום.

רוצים להפעיל את הקבוצה? הכנו [משחק](#) בו המשתתפים צריכים לסדר את אירועי הפרק לפי הסדר הנכון.

תיאור שבעת ימי המילואים לא מופיע רק כאן אלא גם בספר שמות בפרק כ"ט. השאלה העולה היא מדוע התורה כופלת את התיאור של שבעת ימי המילואים? אברבנאל שואל שאלה זאת:

אברבנאל, ויקרא ו': השאלה הכ"ד: באמרו "קח את אהרן ואת בניו ואת הבגדים" וגו' (ויקרא ח, ב). כי הנה כבר צוה ית' למשה על לבישת הכהנים את בגדיהם ועל רחיצתם ומשיחתם ועל משיחת המשכן וכל כליו והמזבח ועל הגשת פר החטאת אשר לאהרן ועל עולת האיל וכל המעשה ההוא בסדר תצוה (שמות כט), ומה ראה לצוותו אם כן פעם שנית במקום הזה?

לאחר מילוי כל ההוראות שבפרק ח' במשך שבעה ימים, מגיע היום השמיני למילואים, המתואר בפרק ט', היום בו החלה העבודה במשכן על ידי אהרן ובניו (בניגוד לשבעת ימי המילואים בהם עבד משה). מערכת הקורבנות ביום זה מורכבת משני חלקים: קרבן חטאת ועולה של אהרן המכפר בעדו ובעם העם וקרבן חטאת, עולה ושלמים המכפרים בעד העם (ז). לאחר הקרבת הקורבנות השונים (פס' א-כב) מגיע שיאו של היום: התגלות כבוד ה' אל כל העם באמצעות האש שאחזה פתאום במזבח (כג-כד).

בשונה מתיאור הפעולות של היום השביעי, הציווי על היום השמיני כלל לא מופיע בספר שמות, וגם על כך יש לתת את הדעת. שאלה זו כבר נשאלה על ידי רמב"ן:

רמב"ן, ויקרא ט': והנה הקרבנות האלו [=של היום השמיני למילואים] לא הוזכרו בפרשת "זזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן ל" (שמות כט א), כי שם לא צוה רק על המילואים, ובשבעת הימים וקרבנותיהם מלאו ימי מילואיהם, כי עתה ביום השמיני הם עצמם יקריבו הקרבנות. והנה הקרבנות הללו כחנוכה להם, כענין מנחת חביתים לדורות ביום המשח אותו (לעיל ו יג יד).

ננסה לענות על שתי השאלות האלה באמצעות ההבנה של תפקידי המשכן. כאשר מעיינים היטב בפסוקים, ניכר שלמשכן יש שני תפקידים:

תפקיד אחד - "משכן ההיוועדות": תפקידו של המשכן הוא להיות מקום להשראת שכינה ולדיבור בין ה' למשה. מיקום השראת השכינה והדיבור עם משה הוא בעיקר בקודש הקודשים מעל הכפורת מבין הכרובים.

תפקיד שני - "משכן העבודה": בני ישראל עובדים את ה' במשכן, ע"י הקרבת קרבנות. מיקום עבודת הקרבנות הוא בפתח אוהל מועד על המזבח החיצון.

אם כן, מוקד אחד של המקדש הוא **הקב"ה**, ומוקד שני הוא **ישראל העובדים לפני ה'.**

שני המימדים של המשכן הם בעלי משמעות ביחסים בין ה' לאדם. המימד הראשון הוא אפשרות ההתגלות: **פניה של ה' כלפי האדם**. (המתבטאת בירידת אש מן השמים; הפיכת החוט מאדום ללבן ביום כיפור; נבואה) המימד השני הוא **פניית האדם אל ה'**.

שאלה לדיון

מה טיב הקשר בין משכן ההיוועדות למשכן העבודה?

מה הקשר בין שני המימדים האלה במשכן? האם ההתגלות של ה' במשכן מביאה לכך שהאדם יכול לפנות אל ה' ולעבוד אותו דווקא דרך המשכן? או אולי להפך: האם העבודה של האדם, הפניה שלו כלפי ה', היא זו שמאפשרת התגלות של ה' אליו?

שאלה זו כרוכה בהבנת משמעותו של המשכן: האם מטרת המשכן היא שבני האדם יוכלו לעבוד את ה' ולהתקרב אליו, ולשם כך ה' מתגלה במשכן, ומאפשר להם לבא לשם ולעבוד אותו? או שמטרתו של המשכן היא לאפשר התגלות של ה' בעולם, ולצורך כך בני האדם צריכים לעשות פעולות מסוימות המביאות להתגלות ה'?

חלק ב': בין ספר שמות לספר ויקרא

אם מעיינים היטב בספר שמות פרק כט ניתן לשים לב שתיאור חנוכת המשכן בשבעת ימי המילואים מסתיים עם מספר פסוקים המדגישים את נוכחות השכינה בתוך קודש הקודשים:

עלת תמיד לד'תיכם פתח אהל מועד לפני ה' אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם. ונעדתה שמה לפני ישראל ונקדש בכבדי וקדשתי את אהל מועד ואת המזבח ואת אהרן ואת בניו אקדש לכהן לי. ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלהים. וידעו כי אני ה' אלהיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם אני ה' אלהיהם. (שמות כ"ט, מב-מו)

פרק כט בספר שמות מתמקד, אם כן, בתפקיד המשכן כמקום השראת השכינה והתגלות הקב"ה בתוך הבית פנימה. בהקשר זה העבודה היא רק אמצעי להשראת שכינה זו. ספר שמות באופן כללי עוסק בהשראת שכינה בעם ישראל ומייצג את התפקיד הראשון של המשכן - "משכן ההיוועדות". ספר שמות מסתיים בהשראת שכינה של ה' במשכן, אך הקרבנות לא נזכרים בספר ולא העם - תפקידו של המשכן הוא "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כ"ה, ח).

לעומת זאת, תיאור חנוכת המשכן בספר ויקרא מתמקד בתפקיד השני של המשכן, כמשכן העבודה. כבר מתחילת ספר ויקרא ברור כי תפקידו של המשכן הוא לא רק בהשראת השכינה אלא בעבודת הקרבנות על ידי עם ישראל במשכן. לכן אפשר להבין מדוע ספר ויקרא מביא את סיפור היום השמיני. בניגוד לשבעת ימי המילואים שנעשים בתוך המשכן, היום השמיני כולו מכוון כלפי חוץ. הפער התנועתי הזה שבין שבעת ימי המילואים ליום השמיני הוא לא מקרי, אלא מייצג את שני התפקידים השונים של המשכן.

חיזוק לתפיסה לפיה היום השמיני מייצג דווקא את משכן העבודה ניתן לראות באופן ההתגלות של ה':

ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולקניי ישראל: ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימם והקרב לפני ה': ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימם לעלה: ושור ואיל לשלמים לזבח לפני ה' ומנחה בלולה בשמן כי היום ה' נראה אליכם: ותעזא אש מלפני ה' והאכל על המזבח את העלה ואת החלבים וקרא כל העם ויראו ויפלו על פניהם:

ההתגלות של ה' ביום השמיני היא לא התגלות כמו שמתוארת בספר שמות. המקום שבו ה' מתגלה הוא דווקא על המזבח ולא השראת שכינה כללית כפי שמתוארת בספר שמות. כך עבודת היום השמיני מדישה כל כולה את מרכזיות העבודה לפני ה' כעניין המרכזי שבמשכן.

שילוב התפיסות של ספר שמות ושל ספר ויקרא יוצר את המהות השלמה של המשכן: המשכן הוא מקום השראת שכינתו של ה' מצד אחד, ומצד שני המשכן הוא המקום שבו עם ישראל יכולים לפנות אל ה' ולעבוד אותו. המשכן מכיל את שתי התפיסות גם יחד.

זווית אישית

בימינו, כאשר אין לנו משכן או מקדש - אנחנו מקיימים הרבה מצוות, ופונים אל ה' בתפילה. אך לכאורה חסר לנו המימד השני - התגלות של ה'.

האם יש לנו אפשרות בכל זאת להרגיש את התגלות ה' אלינו בחיינו?
או - באילו נקודות בחיינו אנחנו ממש מרגישים את החסר במענה של ה'?

סיכום

לפי מה שלמדנו היום, הסיבה לכך שהתורה כופלת ומתארת את ימי המילואים פעמיים, הן בספר שמות והן בספר ויקרא היא כדי לבטא את שני הפנים של המשכן. בכך ענינו על השאלה הראשונה.

מסתבר שכך גם מובן מדוע רק בספר ויקרא מופיע היום השמיני למילואים (השאלה השנייה ששאלנו): היום השמיני הוא, כאמור, יום של התגלות שכינה על המזבח וזה מתקשר דווקא למימד של העבודה לפני ה' הבא לידי ביטוי בספר ויקרא ופחות בספר שמות.

להרחבה

הרחבה בנושא הקרבנות

על כפל התפקידים של המשכן וביטויים נוספים שלו:

הרב אלחנן סמט - תפקידם הכפול של הכהנים
הרב ד"ר אברהם שמאע - שתי מגמות בחנוכת המשכן והשתקפותן בתורת הקרבנות

תשובה אחרת לשאלה השניה ניתן למצוא ב**מאמרו של פרופ' יונתן גרוסמן** - התגלות על תנאי.

הקדמה לקראת השבוע הבא

בשבוע הבא נעבור לחטיבת הטומאה והטהרה בספר ויקרא ונעסוק במשמעותו של נגע הצרעת.